

<https://youtu.be/CWu29PRCUvQ>

Document made with <https://getyoutubesubtitles.netlify.app>

[00:00,3]

Hãy tưởng tượng ai đó vào bếp của bạn và lấy một vài dụng cụ, một cái chảo và rác của bạn.

Imagine someone coming into your kitchen and taking a few tools, a pan and your garbage.

Sau đó, họ chôn tất cả mọi thứ trong rừng. 12.000 năm sau, một nhà khảo cổ học đang cố gắng tìm ra bạn là ai.

Then they bury everything in the woods. 12,000 years later an archeologist is trying to figure who you were.

Điều gì là quan trọng đối với bạn, bạn đã chơi trò chơi điện tử nào, bạn tin tưởng vào

What was important to you, what video games you played, what you believed in

điều gì và điều gì thông báo cho quyết định của bạn. Bởi vì bạn đã tình cờ sống trong một thời điểm đáng chú ý trong lịch sử loài người:

and what informed your decisions. Because you happened to live during a remarkable time in human history:

Cuộc Cách mạng Hành tinh, khi loài người chuyển đổi và trở thành một loài đa hành tinh.

The Planetary Revolution, when humanity transitioned, becoming a multiplanetary species.

Vào thời điểm đó, số lượng của chúng ta sẽ bùng nổ theo cấp độ, công nghệ và mức sống của chúng ta sẽ cải thiện đến mức mà trước đây chúng ta nghĩ là không thể

In that time, our numbers would explode by orders of magnitude, our technology and standard of living would improve to levels previously thought impossible

và quan niệm về bản thân của chúng ta sẽ thay đổi mãi mãi. Và tất cả những gì mà nhà khảo cổ học tương lai phải tìm hiểu là đồ bỏ đi của bạn trong rừng.

and our self conception would change forever. And all the future archaeologist has to learn about is your junk in the woods.

Trong khi chúng ta chỉ có thể hy vọng đây sẽ là vấn đề của ai đó trong 12.000 năm nữa, chúng ta cũng gặp phải vấn đề tương tự ngày nay.

While we can only hope this will be someone's problem in 12,000 years, we have the same problem today.

Chúng tôi đang cố gắng tái tạo lại một cuộc cách mạng đã diễn ra 12.000 năm trước.

We are trying to reconstruct a revolution that took place 12,000 years ago.

Ngày nay, chỉ còn lại bóng dáng của những người từng trải qua quá khứ xa xôi của chúng ta như hiện tại của họ.

Today, only shadows remain of the people who experienced our distant past as their present.

[01:10,4]

Những gì còn sót lại từ quá khứ của chúng ta

What Remains from our past

Chúng ta có thể xem hiện tại của chúng ta với chất lượng 4K sắc nét, màu sắc và âm thanh.

We can look at our present in crispy 4K, in color and sound.

Ba thế hệ trước, thế giới chỉ có màu đen và trắng.

Three generations ago the world was just black and white.

Thêm một thế hệ nữa và chúng ta nhìn thế giới qua những bức ảnh mờ.

One more generation and we see the world through blurred photographs.

Những bức tranh và văn bản trở lại trở thành cách chính của chúng ta để trải nghiệm quá khứ.

Further back paintings and texts become our main way of experiencing the past.

Chỉ 20 thế hệ trước chúng ta ngày nay, mọi chữ viết đều phải được sao chép bằng tay
A mere 20 generations before us today, every written word had to be copied by hand
và các báo cáo trở nên khan hiếm hơn và kém tin cậy hơn.

and reports became more scarce and less reliable.

Nhà sử học đầu tiên sống cách đây chỉ 100 thế hệ.

The first historian lived a mere 100 generations ago.

Trước ông, chỉ có sử thi và truyền thuyết và những vị vua chết khoe khoang trên những mảnh đá.

Before him, there are only epics and legends and dead kings bragging on pieces of stone.

250 thế hệ trước chỉ còn lại những mảnh vỡ trong lòng đất và những hình ảnh bị tước bỏ ý nghĩa ban đầu.

250 generations ago there are only fragments left in the ground and images stripped of their original meaning.

[02:02,9]

Cuối cùng loài người về cơ bản trở nên vô hình.

Eventually humanity becomes basically invisible.

Tuy nhiên, chúng ta vẫn biết một số điều về tổ tiên của mình.

Still, we do know some things about our ancestors.

Chúng ta hãy thử kể câu chuyện của họ và ý nghĩa của nó đối với chúng ta ngày nay.

Let's try to tell their story and what it means for us today.

1 Sự chuyển đổi vĩ đại nhất trong lịch sử loài người

#1 The Greatest Transition in Human History

Trong khoảng hai triệu năm hoặc khoảng 80.000 thế hệ, cuộc sống của tổ tiên chúng ta về cơ bản là giống nhau.

For some two million years or roughly 80,000 generations, the life of our ancestors was basically the same.

Khoảng 20.000 năm, hoặc 800 thế hệ trước, loài người hiện đại có hành vi bắt đầu một quá trình

It was around 20,000 years, or 800 generations ago that the behaviorally modern humans began a process

có thể thay đổi lối sống của chúng ta mãi mãi.

that would change our lifestyle forever.

Lúc đầu, dần dần, đối với một số người trong chúng ta. Sau đó, nhanh hơn cho nhiều người trong chúng ta. Và rồi đột nhiên cho hầu hết tất cả chúng ta.

At first, gradually, for some of us. Then faster for more of us. And then suddenly for almost all of us.

Hồi đó có khoảng một triệu người hiện đại trên trái đất.

Back then there were about one million modern humans on earth.

Hầu hết các loài người khác đã chết, có lẽ với một chút giúp đỡ từ chúng tôi.

Most other human species had died out, probably with a little help from us.

[02:53,2]

Sinh học của tổ tiên chúng ta đã ban cho họ những công cụ cần thiết:

Our ancestors' biology had given them the necessary tools: ,

Trí thông minh tổng quát để hiểu mọi thứ, trí thông minh xã hội để hiểu nhau

A general intelligence to understand things a social intelligence to understand each other

và ngôn ngữ để diễn đạt những ý tưởng trừu tượng và tạo ra những khái niệm mới.

and language to express abstract ideas and create new concepts.

Đây là những người giống như bạn. Họ đau khổ và trải qua niềm vui, buồn chán, khóc và cười.

These were people just like you. They suffered and experienced joy, were bored, cried and laughed.

Họ sống trong những cộng đồng vài chục người.

They lived in communities of a few dozen people.

Họ kiểm soát lửa và có các công cụ làm từ gỗ, đá và xương,

They controlled fire and had tools made from wood, stone and bone,

kể chuyện, thương tiếc người chết và sáng tạo nghệ thuật.

told stories, mourned their dead and created art.

Họ buôn bán với các bộ lạc khác, từ obsidian đến động vật có vỏ.

They traded with other tribes, from obsidian to shellfish.

Một số săn trò chơi lớn và rất di động, những người khác dựa nhiều hơn vào thực vật mà họ thu thập được

Some hunted big game and were very mobile, others relied more on plants they collected

và những người khác chủ yếu ở trong một khu vực có nhiều hải sản.

and others mostly stayed in one area with an abundance of seafood.

[03:43,2]

Đây là tình trạng chung của nhân loại trong hầu hết lịch sử của chúng ta.

This was the common state of humanity for most of our history.

Cho đến khi một quá trình chuyển đổi chậm, từng bước, biến thành một cuộc cách mạng.

Until a slow transition, step by step, turned into a revolution.

2 Từng bước

#2 Step by Step

Bằng chứng vững chắc đầu tiên cho điều này bắt nguồn từ Thung lũng Jordan,

The first solid evidence for this stems from the Jordan Valley,

nơi tổ tiên của chúng ta thu thập lúa mì hoang dã cách đây hơn 20.000 năm.

where our ancestors collected wild wheat more than 20,000 years ago.

Họ nhận thấy rằng hạt dưới đất tạo ra nhiều cây hơn vào năm sau.

They noticed that seeds in the ground made more plants the next year.

Nếu họ đặt những cái tốt vào một chỗ, năm sau họ sẽ có nhiều cái tốt hơn.

If they put good ones in one place, the next year they had more of the good ones.

Đây là một bổ sung tuyệt vời cho săn bắn và hái lượm.

This was a great supplement to hunting and gathering.

Bạn có thể chuẩn bị một số vụ mùa, trở lại vào năm sau, xây dựng một khu định cư tạm thời và có nguồn cung cấp lương thực đảm bảo.

You could prepare some crops, return next year, build a temporary settlement and have a secure food supply.

Tổ tiên của chúng ta đã sử dụng các loại cây trồng thưởng này để nướng bánh mì đầu tiên và nấu bia đầu tiên.

Our ancestors used these bonus crops to bake the first bread and to brew the first beer.

[04:30,2]

Với mỗi thế hệ, họ thu thập kiến thức sâu hơn về thực vật và động vật xung quanh họ

With every generation, they gathered deeper knowledge about the plants and animals around them

và cách vận dụng chúng để có lợi cho họ.

and how to manipulate them to their advantage.

Nhưng có rất nhiều điều để học hỏi.

But there was a lot to learn.

Rất chậm, túi kiến thức được mở rộng từ thế hệ này sang thế hệ khác
Very slowly, from generation to generation pockets of knowledge expanded
và được truyền đi để được mở rộng trở lại.
and were passed along to be expanded again.

Nền nông nghiệp sơ khai này bắt đầu giảm đáng kể không gian mà tổ tiên chúng ta cần để nuôi một cá nhân.

This early agriculture started to drastically reduce the space our ancestors needed to feed one individual.

Điều này giúp bạn có thể ở lại một nơi lâu hơn.
Which made it possible to stay in one place longer.

Khoảng 12.000 năm trước, những phần nhỏ của sự tiến bộ này đã đạt đến khối lượng quan trọng.

Around 12,000 years ago these little pieces of progress had reached a critical mass.

Hầu hết lượng calo chúng ta tiêu thụ ngày nay đến từ khoảng 15 loại cây trồng khác nhau

Most of the calories we consume today stem from about 15 different founder crops
mà con người bắt đầu thuần hóa một cách nghiêm túc trong vài nghìn năm tới.
that humans began to domesticate in earnest in the next few thousand years.

[05:12,5]

Cái mà chúng ta gọi là cuộc cách mạng nông nghiệp không phải là một thứ bắt đầu đột ngột vào một ngày nào đó.

What we call the agricultural revolution was not a thing that began suddenly one day.

Đó là một quá trình chậm chạp được thúc đẩy bởi các nhóm nhỏ qua nhiều thế hệ.

It was a slow process driven by small groups over many generations.

Cuối cùng, sự thay đổi dần dần đã dẫn đến một kỷ nguyên mới.

Eventually gradual change gave rise to a new era.

3 Kỷ nguyên loài người.

#3 The Human Era.

Trong vài nghìn năm tới, sự tiến bộ sẽ tăng nhanh và biến những người săn bắn hái lượm thành những nông dân

During the next few thousand years, progress would speed up and turn hunter gatherers into farmers

sống trong các làng mạc, thị trấn và sau đó là thành phố.

who lived in villages, towns and then cities.

Khi nông dân chuyển đến các khu vực mới, họ thay thế các bộ lạc du mục hoặc biến họ thành nông dân.

When farmers moved into new areas they replaced the nomadic tribes or turned them into farmers too.

Điều này không dễ dàng và cũng không đau đớn.

This was neither easy nor painless.

Trong những ngày đầu, con người có một chế độ ăn uống đa dạng bao gồm 250 loại thực vật và động vật khác nhau.

In the early days people had a diverse diet made of up to 250 different plants and animals.

Đối với một số nhóm chuyển đổi sang nông nghiệp, sự thay đổi trong khẩu phần ăn của họ giảm mạnh

For some of the groups transitioning to agriculture the variation in their diets declined drastically

[06:01,9]

và một số thậm chí dường như đã bị thiếu dinh dưỡng.

and some even seem to have been undernourished.

Và việc sống gần nhau và với động vật đã tạo ra nơi sinh sản của bệnh tật.

And living close together and with animals created a breeding ground for disease.

Hầu như mọi bệnh truyền nhiễm do vi sinh vật thích nghi với con người đều phát sinh trong 10.000 năm qua.

Virtually every infectious disease caused by microorganisms that have adapted to humans arose in the last 10,000 years.

Bệnh tả, đậu mùa, sởi, cúm, thủy đậu và sốt rét.

Cholera, smallpox, measles, influenza, chickenpox and malaria.

Tỷ lệ tử vong, đặc biệt là ở trẻ em, tăng mạnh.

Mortality, especially among children, rose drastically.

Tuy nhiên, số lượng của chúng tôi tăng lên bởi vì việc sống ở cùng một nơi giúp phụ nữ có thể sinh nhiều con hơn trước đây -

Still, our numbers grew because living in the same place enabled women to bear far more children than before -

và đối với một nông dân, nhiều con hơn có nghĩa là nhiều tay hơn để làm việc đồng ruộng.

and for a farmer more kids mean more hands to work the fields.

Ngay cả khi có nhiều người chết trẻ hơn, các làng mạc và thị trấn vẫn phát triển. Số lượng người trên trái đất bùng nổ.

Even with more people dying younger, villages and towns grew. The number of humans on earth exploded.

Khoảng 100 thế hệ sau khi bắt đầu Kỷ nguyên loài người, đã có bốn triệu người trong chúng ta.

About 100 generations after the beginning of the Human era, there were already four million of us.

Điều này làm tăng nhu cầu về thực phẩm và buộc mọi người phải tìm ra những cách sản xuất calo hiệu quả hơn bao giờ hết -

This increased the need for food and forced people to come up with ever more efficient ways of producing calories -

[06:59,4]

củng cố lối sống mới của chúng ta.

solidifying our new lifestyle.

Quay trở lại với việc săn bắn và hái lượm sẽ chỉ có nghĩa là hầu hết mọi người đều chết đói.

Going back to hunting and gathering would just have meant death by starvation for most.

Một câu hỏi vẫn chưa được trả lời: Tại sao?

One question remains unanswered: Why?

Tại sao mọi người lại đánh đổi quyền tự do sống ngoài thiên nhiên với nhiều loại thực phẩm để phục vụ cho nông nghiệp và chế độ ăn thường hạn chế hơn?

Why would people exchange the freedom of living off nature with a huge variety in food for the grind of agriculture and often more limited diets?

Không ai biết chắc. Biến đổi khí hậu dường như đã làm cho quá trình chuyển đổi có thể xảy ra

Nobody knows for sure. Climate change seems to have made the transition possible

và một số nhà khoa học cho rằng nó được gây ra bởi các yếu tố bên ngoài như thiếu dinh dưỡng hoặc dân số quá đông,

and some scientists argue that it was caused by external factors like undernourishment or overpopulation,

cả hai đều đang gây tranh cãi.

both highly contested.

Ngày nay, ý tưởng được chấp nhận rộng rãi nhất cho rằng đó là một sự lựa chọn có chủ ý, được thực hiện bởi vô số cộng đồng trên toàn cầu.

Today the most widely accepted idea is that it was a deliberate choice, made by countless communities around the globe.

Có thể nó cũng được kết nối với những gì tạo nên con người chúng ta.

Maybe it is also connected with what makes us human.

Khả năng đến với nhau, phát triển bản sắc được chia sẻ và trao đổi những câu chuyện và kiến thức.

The ability to come together, develop shared identities and exchange stories and knowledge.

[07:51,8]

Một số nhà khảo cổ cho rằng các nhóm thợ săn hái lượm đã đi xa và xa để ăn mừng, tổ chức các bữa tiệc linh đình và nghi lễ.

Some archaeologists think that groups of hunter gatherers traveled long and far to celebrate, to hold feasts and rituals.

Họ sẽ sử dụng những dịp này để nói về phiên bản đổi mới của họ:

They would have used these occasions to talk about their version of innovation:

kỹ thuật săn bắn và chế tạo công cụ tốt hơn, cách bắt và gây giống động vật, cây trồng nào có thể được thu thập và nhân giống,

better hunting and tool making techniques, how to catch and breed animals and which plants could be collected and multiplied,

thậm chí có thể trao đổi hạt giống.

maybe they even exchanged seeds.

Không chắc rằng những cuộc tụ họp này là chất xúc tác truyền bá kiến thức về nông nghiệp

It is not unlikely that these gatherings were the catalysts that spread the knowledge of agriculture

thông qua nhiều nhóm nhân loại biệt lập.

through the many isolated groups of humanity.

Cuối cùng đã kết thúc một lối sống phổ biến đối với loài người chúng ta trong hàng ngàn thế hệ.

Ultimately ending a lifestyle that was common to our species for thousands of generations.

Vì vậy, bằng cách có thể đến với nhau, ăn mừng, chia sẻ và học hỏi lẫn nhau,

So by being able to come together, celebrate, share and learn from one another,

những con người này có thể đã thực hiện các bước dẫn đến thế giới hiện đại của chúng ta và chúng ta phải biết ơn rất nhiều điều.

these humans might have taken the steps that lead to our modern world and we have much to be grateful for.

Chúng ta vẫn là con người ngày nay, ngay cả khi nó thường không cảm thấy như vậy.

We are still the same humans today, even if it often doesn't feel that way.

[08:43,9]

Có lẽ đã đến lúc cùng nhau chia sẻ những gì chúng ta biết và kỷ niệm sự tồn tại của chúng ta một lần nữa,

Maybe it is time to come together to share what we know and celebrate our existence once again,

để bắt đầu một quá trình chuyển đổi hòa bình khác, có thể là cuộc cách mạng hành tinh, sẽ thay đổi mọi thứ một lần nữa.

to begin another peaceful transition, maybe the planetary revolution, that will change everything once more.

Vì vậy, hy vọng rằng, trong 12.000 năm nữa, con cháu của chúng ta sẽ nhìn lại chúng ta ngày nay với lòng biết ơn,

So hopefully, in another 12,000 years, our descendants will look back on us today with gratitude,

vì thế giới tuyệt vời mà họ có thể sinh sống.

for the amazing world they are able to inhabit.

Để kỷ niệm những thành tựu của tổ tiên chúng ta trong 12.000 năm qua và hy vọng hướng tới 12.000 năm tiếp theo,

To celebrate the achievements of our ancestors in the last 12,000 years and to look with hope towards the next 12,000

chúng tôi giới thiệu cho bạn Lịch Kỷ nguyên loài người thứ năm cho năm 12.021 -

we present you with the fifth Human Era Calendar for the year 12,021 -

lần này là tất cả về hành trình của nhân loại, bắt đầu từ hàng vạn của nhiều năm trước,

this time it is all about the journey of humanity, beginning tens of thousands of years ago,

dẫn đến cuộc cách mạng trong nông nghiệp, đến các nền văn minh cao cổ đại và sự khởi đầu của thời hiện đại, với

leading into the revolution in agriculture, to ancient high civilizations and the beginning of modern times,

đỉnh cao là tầm nhìn cho tương lai của chúng ta.

culminating in a vision for our future.

Bạn có thể nhận được Phiên bản giới hạn ngay bây giờ cho đến khi chúng tôi bán hết và sau đó không bao giờ có nữa.

You can get the limited Edition now until we sell out and then never again.

[09:43,0]

Như mọi khi, lịch có 12 trang minh họa được in trên giấy chất lượng cao của Châu Âu và Mỹ.

As always the calendar features 12 illustrated pages printed on high quality paper in Europe and the US.

Và năm nay bìa đặc biệt sáng bóng.

And this year the cover is especially shiny.

Lịch không chỉ trông tuyệt vời trên tường và giúp bạn dễ dàng mơ về một tương lai huy hoàng và nhận ra chúng ta đã tiến xa đến mức nào với tư cách là một loài.

Not only does the calendar look great on walls and makes it easier to dream about a glorious future and realize how far we have come as a species.

Nó cũng là cách tốt nhất để hỗ trợ kurzgesagt. Lịch cho phép chúng tôi đưa vào thời gian video của chúng tôi cần và phát hành chúng miễn phí cho tất cả mọi người.

It is also the best way to support kurzgesagt. The calendar enables us to put in the time our videos need and release them for free, for everyone.

Nếu muốn, bạn có thể lấy lịch kèm theo Hoodie hoặc áp phích đồ họa thông tin hoặc plushie. Chúng tôi đã thực hiện một vài giao dịch cho bạn.

If you want, you can get the calendar with a Hoodie or infographic posters or plushie.

We've made a few deals for you.

Cảm ơn rất nhiều đến hàng nghìn người nhận lịch mỗi năm và những người yêu thích những gì chúng tôi cố gắng thực hiện trên kênh này.

Thank you so much to the thousands of people who get the calendar every year and to the birbs who love what we try to do on this channel.

Chúng tôi chúc bạn một năm vui vẻ 12.021 - Và tất cả chúng ta hãy hy vọng rằng nó sẽ ít thú vị hơn 12.020!

We wish you a happy year 12,021 – And let's all hope that it will be less exciting than 12,020!